

TÜRKİYE’NİN SAHRA ALTI AFRİKA’YA YÖNELİK KALKINMA YARDIMLARI

Değerli katılımcılar,

Bilindiği üzere kalkınma yardımları, sürdürülebilir işbirliğinin tesisi amacıyla gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve sosyal uyumunun sağlanması kapsamındaki çabaların toplamıdır.

Kalkınma yardımları içerisinde önemli bir yer tutan teknik yardımlar ise kalkınmakta olan bir ülkede bilgi, teknoloji ve tecrübe aktarımından ibarettir.

TİKA, Türkiye’nin kalkınma yardımları ve özelde de teknik yardımlarını koordine eden ve gerçekleştiren bir hükümet kuruluşudur. Türkiye’nin kalkınma yardımlarının geçmişi 1980’li yılların başına kadar gitmektedir. Ancak kurumsal anlamda kalkınma yardımlarının gelişmeye başladığı tarih 1990’lı yılların başı, yani dünya haritasının değişmeye başladığı, eski SSCB’nin ve Yugoslavya’nın dağılıp, yeni bağımsızlığını kazanan ülkelerin ortaya çıktığı döneme rastlamaktadır.

Bu dönemde Türkiye’ye tarihi, coğrafi ve kültürel anlamda yakınlığı bulunan yeni bağımsızlığını kazanmış ülkelerin ortaya çıkması ortak tarih, kültür, dil, din vb. bağları bulunan bu ülkelerin Türkiye’den beklentilerini arttırmıştır.

Türkiye aynı zamanda tecrübe ve kapasitelerini bu ülkelere kolayca aktarabilecek yapıdadır. Türkiye’nin bölge ülkelerini dünya ile bütünleştirmede potansiyel bir gücü bulunmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye, yeni bağımsızlığını kazanan ülkeleri hemen tanımış ve bu ülkelerin devletleşme süreçlerini hızlandırmak, kurumsal kapasitelerini ve insan kaynaklarına yönelik kapasitelerini geliştirmek amacıyla TİKA’yı kurmuştur.

Zaman içerisinde kurulduğu ilk yıllardaki hedef kitle olan Orta Asya ve Kafkaslar genişlemiş, Balkanlar ve son iki yılda da başlıca Afrika, Bosna Hersek ve Kosova gibi kriz bölgelerine ilaveten Türk Dış Politikası’ndaki ve Türk Dış Ticaret Politikası’ndaki yeni açılımlar çerçevesinde gündeme gelen “Afrika’ya Açılım Projemiz” kapsamında TİKA, Afrika’da da faaliyetlerine başlamıştır.

TİKA'nın bugün itibariyle proje, program ve faaliyetlerini tespit eden, yürüten ve bittikten sonra uygulamalarını takip eden Program Koordinasyon Ofisi olarak adlandırdığımız 18 ülkede birimlerimiz bulunmaktadır. Bunları sıralamak gerekirse, Kafkaslardan Orta Asya'ya, Karadeniz'den Balkanlara ve Afrika'ya kadar çok geniş bir alanda faaliyet gösteren ofislerimiz, şu ülkelerde bulunmaktadır: Afganistan, Arnavutluk, Azerbaycan, Bosna Hersek, Etiyopya, Filistin, Gürcistan, Kırgızistan, Kosova, Makedonya, Moğolistan, Moldova, Özbekistan, Sudan, Tacikistan, Türkmenistan, Ukrayna ve Kırım.

TİKA projelerini ve faaliyetlerini uygularken, şüphesiz belirli ilkeler çerçevesinde hareket etmektedir. Bunları kısaca açıklamak gerekirse projelerin, geniş halk kitlelerinin istifadesine sunulması temel ilkemizdir. Doğrudan nakit para hibesi yerine proje tabanlı yardım anlayışı bir diğer prensibimizdir. Bir diğer prensibimiz yararlanıcı ülke haklarının ihtiyaçlarının dikkate alınmasıdır.

TİKA teknik yardım çalışmalarını uygularken, projelerin uygulanmasında Türkiye'deki ve yardımdan yararlanan ülkelerdeki kamu kuruluşu uzmanlarından ve diğer altyapılarından yararlanmaktadır. Bunun yanında başta BM bünyesindeki UNDP ve UNIDO gibi kalkınma örgütlerinin yanı sıra FAO, OECD, İslam Kalkınma Bankası, Dünya Bankası gibi birçok uluslararası doner kuruluşlarla da işbirliği yapmaktadır.

TİKA'nın çalışma alanlarını kısaca sıralamak gerekirse, bunlar; sosyal ve ekonomik altyapılar, üretim sektörleri, kültürel işbirliği ile iletişimin geliştirilmesi, sosyal barışa katkı ve acil insani yardımlardır.

Değerli katılımcılar,

TİKA'nın uyguladığı proje örneklerinden de bahsetmek gerekirse, bilindiği üzere Afganistan, yaşadığı Sovyet işgalinin ardından halkının desteğiyle bağımsızlığını kazanmış ancak bu dönem uzun sürmemiş, ülkede patlak veren iç savaş ve yapılan dış müdahaleler, Afganistan'ın yeniden imarını ve rehabilitasyonunu gerekli kılmıştır.

Uluslararası camia ile birlikte hareket eden Türkiye, vaat etmiş olduğu 100 milyon dolarlık katkıyı TİKA vasıtasıyla uygulamaya koymuştur. Geçtiğimiz iki yılda Afganistan'ın yeniden imarı kapsamında 25 civarında okul inşaatı, 8 hastane inşaatı, daha önce ülkemiz

tarafından yapılan üç hastanenin işletilmesi, çeşitli bölgelerde köprü ve yol inşası, meslek kazandırmaya yönelik okul inşası gibi eğitimden sağlığa, kurumsal kapasitenin geliştirilmesinden, bölgenin kalkınmasına varıncaya kadar birçok alanda proje uygulamaktadır.

Bir diğer önemli projemiz, sürgünden dönen Kırım tatarlarının yeni yerleşim yerlerine uyumlarını sağlamak amacıyla başta acil insani ihtiyaçlarının karşılanmasının yanı sıra en önemli ihtiyaç olan konut sorununun çözümü için bin aileye konut temin etmiş ve 1994 yılında başlayan proje, bugün itibariyle tamamlanmış bulunmaktadır.

OECD ile birlikte özel sektörü geliştirmek amacıyla 1997 yılından bu yana sürdürülen proje kapsamında 33 ülkeden 3,500 civarında uzman seminerlere iştirak ederek bilgi ve tecrübelerimizi paylaşmışlardır.

Elbette Türkiye'nin yaptığı kalkınma çalışmaları yalnızca TİKA'nın faaliyetlerinden ibaret değildir. Ülkemiz, OECD kriterlerine göre, resmi kalkınma yardımları olarak kabul edilen yardımla çerçevesinde, 2004 yılında 340 milyon dolar kalkınma yardımları gerçekleştirmiş, 2005 yılında söz konusu rakam, 601 milyon dolara ulaşmış ve hibe biçiminde olmuştur.

Değerli katılımcılar,

Afrika'ya Açılım Programı çerçevesinde TİKA'nın yapmış olduğu çalışmalara değinecek olursak, TİKA, Afrika'daki ilk ofisini 2005 yılında Etiyopya'da açmış ve 2006 yılında ise ikinci ofisini Sudan'da açmıştır. Senegal'de ise üçüncü ofisin açılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

İlk ofisimizin açıldığı Etiyopya'da yalnızca Etiyopya'ya yönelik projeler uygulanmamış, çevre ülkelerden de projeler kabul edilerek, söz konusu ofis bir nevi bölge ofisi olarak çalışmalarını sürdürmüştür.

Etiyopya'da özellikle en temel ihtiyaç olan suyun temini konusunda içme suyu kuyularının açılması, sağlık başta olmak üzere standardizasyon, yerel yönetim ve madencilik gibi alanlarda kapasite geliştirmeye yönelik uzmanlar eğitilmiştir.

Sudan'daki ofisimiz henüz yeni kurulmuş olmasına rağmen, yoğun bir proje uygulama çabası içinde olup, hibe edilen sondaj makinesiyle içme suyu kuyuları açılmaya başlamış, üç kuyudan memnuniyet verici bir biçimde iyi neticeler alınmıştır. Bunun yanında Türk Kızılayı ile işbirliği içinde bir Sahra altı hastanesi kurulmuş olup, işletmesi yine başkanlığımız tarafından karşılanmaktadır.

Son dönemde Afrika'da yapılacak çalışmalarla ilgili olarak başkanlığımızdan üç kişilik bir heyet incelemelerde bulunmak üzere bölgeye gitmiş, Senegal başta olmak üzere Gine, Gine Bissau, Mali ve Burkino Faso'da çeşitli incelemelerde bulunmuştur. Bu incelemelerde ortaya çıkan sonuç, Afrika'da TİKA olarak ve Türkiye olarak yapacağımız birçok işbirliği imkânının bulunduğu.

Başta kurumsal ve insan kaynakları olmak üzere teknik ve ticari işbirliği alanlarında projeler uygulayabileceğimizi düşünüyorum.

Ülkemizin Afrika ile olan ilişkileri Osmanlı dönemine kadar uzanmaktadır. Tarih boyunca bölge ile olan ilişkimiz eşitlikçi olmasının yanı sıra sömürü politikasından uzak bir zeminde gerçekleşmiş, bugün de var olan tarihsel bağlarımızı, günümüz dünyasının ihtiyaçlarına cevap verebilen, karşılıklı menfaate dayalı, dostluk ve kardeşlik ilişkileri çerçevesinde daha da güçlendirmek amacıyla sistemli ve kararlı bir politika uygulanması gerekmektedir. Bu çerçevede bölge ülkeleriyle dış ticaretimizin geliştirilmesi, sorunların çözümünde uluslararası toplumla birlikte hareket etme ve ülkemizin yaptığı kalkınma yardımlarında artık Afrika'ya öncelik vermek hükümetin temel politikalarından birisi haline gelmiştir.

Konuşmamın sonunda kongrenin düzenlenmesine katkı sağlayan başta TASAM olmak üzere, yardımda bulunan diğer kuruluşlara ve katılımlarınızdan dolayı siz katılımcılara teşekkür ediyor, kurumum ve şahsım adına hepinizi en içten saygılarımla selamlıyorum.